

ЦІКАВАЕ ПАДАРОЖЖА Ў СВЕТА ВYДАННЯЎ

Нататкі пра сустрэчы на XXV Мінскай міжнароднай кніжнай выставе-кірмашы

Чым прыцягальныя падобныя культурныя асяродкі? Высокай канцэнтрацыяй духоўнай энергіі, непаўторнай святочнай аўрай, што пануе навокал, а яшчэ сустрэчамі-зносінамі. На XXV Мінскай міжнароднай кніжнай выставе-кірмашы можна было не толькі пабачыць, пагартачь ды набыць кнігі з больш чым 30 краін. Тыя, хто меў трохі часу, змаглі судакрануцца з культурнымі традыцыямі розных народаў, даведацца пра сучасныя сусветныя тэндэнцыі ў развіцці пісьменства і кнігадруку, атрымаць аўтографы ад вядомых аўтараў, паўдзельнічаць у прэзентацыях, конкурсах, віктарынах... І нават на друкарскім станку, зробленым сучаснымі майстрамі на ўзор таго, што быў у чэшскай Празе ў беларускага першадрукара Францыска Скарыны на пачатку XVI стагоддзя, раздрукаваць сабе ўласнаручна сувенір-адбітак на памяць: са Скарынавай Бібліі старонку. І, вядома ж, былі на выставе-кірмашы сустрэчы з многімі цікавымі людзьмі, кнігамі, думкамі, малюнкамі, вобразамі.

У апошнія гады месцам правядзення Мінскай міжнароднай кніжнай выставы-кірмашы стаў адміністрацыйны комплекс па праспекце Пераможцаў, 14 — побач з Палацам Незалежнасці, плошчай Дзяржаўнага сцяга. Працавала выстава-кірмаш сёлета з 28 лютага па 4 сакавіка. Як моры ці акіяны бязмежныя і шматбачныя ў розных праявах сваіх якасцяў і формаў жыцця, так і мора кніжнае, што ўтвараецца штогод у Мінску, цяж-

ка спасцігнуць думкамі, яго не апісаць словамі. Прынамсі, калі не мець у моры тым арыенціраў. Калі ж выбраць свабоднае плаванне сярод стэндаў, аддацца “на волю хваляў”, то абавязкова сустрэнеш і тыя кнігі, якія ў плыні сённяшняга жыцця табе найбольш цікавыя, і тых людзей, якія жывуць-рухаюцца з табою ў адной прасторава-часавай, духоўнай, пачуццёвай плыні.

Вядома ж, галоўныя арыенціры ў “моры” — стэнды краін: іх было на юбілейнай выставе больш за 30. Ужо традыцыйна ўдзельнічаюць у мінскай выставе-кірмашы Вялікабрытанія, Германія, Італія, Казахстан, Кітай, Польшча, Расія, Украіна... І Сербія ў іх ліку: яна сёлета была ганаровым госцем на кніжным форуме. А Румынія, напрыклад, паўдзельнічала ў культурна-гандлёвым праекце ўпершыню. Аб’ёмныя экспазіцыі, цікавыя праграмы прэзентацый, аўтограф-сесій, творчых сустрэч рабілі ўсе ўдзельнікі. Таму й не дзіва, што вялікай — амаль на 50 старонак — атрымалася праграма кніжнага фесту, арганізатарамі якога выступілі Міністэрства інфармацыі, Мінскі гарвыканкам, прадпрыемствы “Белкніга” і “Макбел”.

Нацыянальны стэнд Беларусі меў на выставе некалькі пляцовак. На цэнтральнай з іх ладзіліся прэзентацыі, у спецыяльнай дзіцячай зоне шмат ім-

Людміла Паўлікава-Хейдарава з Беларусі (злева) і Даяна Лазарэвіч з Сербіі на выставе сустрэліся ўпершыню

ІВАН ЖДАНОВІЧ

прэзаў праходзіла з удзелам дзяцей, а ў зоне выдавецтваў свае кнігі, праекты прадстаўлялі таксама Саюз пісьменнікаў Беларусі, Нацыянальная бібліятэка. У прыватнасці, знакавай падзеяй на выставе-кірмашы стала прэзентацыя шматтомнага факсімільнага выдання “Спадчына Францыска Скарыны”.

Вядома ж, вандруючы па кніжным моры, сустракаеш у ім розных людзей. І ў кожнага тут — свой інтарэс. Напрыклад, у размове са мной Валеры Ягораў, дырэктар кампаніі “Сакрамент-ІТ”, удакладніў: ён прыглядаецца, што і як прэзентуюць айчынныя выдавецтвы. Заадно прыкідвае, якімі кнігамі, навучальнымі дапаможнікамі можна папоўніць створаны спецыялістамі кампаніі адукацыйны інтэрнэт-рэсурс Мегабук. На ім, дарэчы, выстаўлены ўжо многія беларускія школьныя падручнікі — такое зроблена ўпершыню ў свеце! Беларусы навучыліся рабіць з папяровых падручнікаў — мультымедычныя, іх называюць таксама: электронныя. На іх старонках ёсць відэафільмы, гучаць галасы, а складаныя тэмы па фізіцы, хіміі, біялогіі дзякуючы сучасным інтэрнэт-тэхналогіям значна лягчэй засвойваць вучням нават без дапамогі педагогаў. І такія падручнікі даступныя цяпер па ўсім свеце, з самых розных гаджэтаў.

“Гэтую базу ведаў, створаную на заказ Міністэрства адукацыі, маем намер удасканалваць, папаўняць, — дзеліцца думкамі Валеры Мікалаевіч. — Да нас паступаюць вельмі цікавыя прапановы: зрабіць, напрыклад, “палічкі” навучальных дапаможнікаў па хіміі, фізіцы — каб усё было ў вучняў,

вектвам — больш эфектыўна выкарыстоўваць свае “рэкламныя” рэсурсы. Яшчэ ў нас з Людмілай Паўлікавай-Хейдаравай ёсць што прапанаваць тым, хто наладжвае культурнае супрацоўніцтва з Кітаем: шукаем партнёраў, каб рэалізаваць вельмі цікавы культурна-паэтычны праект”.

На XXV Мінскай міжнароднай кніжнай выставе-кірмашы можна было не толькі пабачыць, пагартань ды набыць кнігі з больш чым 30 краін. Тыя, хто меў часу, змаглі судакрануцца з культурнымі традыцыямі розных народаў, даведацца пра сусветныя тэндэнцыі ў развіцці пісьменства і кнігадруку, атрымаць аўтографы ад вядомых аўтараў, паўдзельнічаць у прэзентацыях, конкурсах, віктарынах...

студэнтаў, ды й навукоўцаў пад рукой. Ёсць ідэі наконт таго, як на базе тэхналогій, што распрацаваны ў кампаніі “Сакрамент-ІТ”, дапамагаць кнігам хутчэй знаходзіць чытачоў, а выда-

Забягаючы наперад, скажу: падчас працы выставы-кірмашу Кітайскі культурны цэнтр у Мінску ладзіў семінар “Кітайская літаратура і яе пераклад”. У ім паўдзельнічалі госці з розных правінцый

БЕЛТА

Кітая, што прыехалі на кніжную выставу. І Валеры з Людмілай былі там, расказвалі, як, на іх погляд, можна пашыраць беларуска-кітайскія кантакты, выкарыстоўваючы беларускія творчыя здабыткі, ІТ-напрацоўкі.

А між тым і Міністр інфармацыі Аляксандр Карлюкевіч казаў, адкрываючы кніжную выставу: Беларусь мае намер больш актыўна пашыраць электронныя кнігі. Журналістам ён паведаміў, што прадстаўнікі многіх краін прыехалі ў Мінск, каб абмеркаваць пытанні распаўсюджвання электронных кніг. У тым ліку й праз сацыяльныя сеткі. Паводле яго слоў, у тым зацікаўлена і адно з буйнейшых кітайскіх выдавецтваў, з якім потым у Міністра прайшлі перамовы. Як бачым, электронныя кнігі цяпер — у трэндзе. Як і міжнароднае кніжнае супрацоўніцтва. Дарэчы, Міністр звярнуў увагу, што прывітанне Прэзідэнта Беларусі невыпадкова адрасавана не толькі ўдзельнікам кніжнай выставы, але й чацвёртага форуму “Пісьменнік і час”, для ўдзелу ў якім прыехалі прадстаўнікі 22 краін.

Але што за культурна-паэтычны праект у кампаніі “Сахрамент ІТ”? Людміла Паўлікава-Хейдарова, як і Валеры Ягораў

— матэматык па адукацыі, да таго ж вядомая ў Беларусі паэтэса. Нядаўна пабачыла свет яе вывераная па форме, змесце, напоўненая высокімі вобразамі, “дыханнем нябёсаў” паэтычная кніга “Прыступкі да храма Святога Духа”. 400 старонак, і дызайн, і паліграфія — на высокім узроўні. У кнізе ёсць “Вянок Задзюк” — вянок санетаў. Хораша загучалі на яе старонках па-беларуску сусветна вядомыя творы Пушкіна, Лермантава, Ганны Ахматавай, Восіпа Мандэльштама... Дарэчы, на інтэрнэт-форумах ужо нехта называе Людмілу “беларускай Ахматавай”... Бачу па змесце: пададзены і яе пераклады з сучаснай рускай, украінскай, польскай, літоўскай, нават в’етнамскай паэзіі. Цяпер зборнік ёсць і ў маім кнігзборы — з аўтографам аўтаркі. Людміла раней была медыйнай асобай, вядучай на Беларускім тэлебачанні, займалася і грамадскай працай: у прыватнасці, ушанаваннем памяці святой Еўфрасініі Полацкай. Яны з Валерыем нават стварылі для таго спецыяльны фонд. З часам, аднак, Людміла паглыбілася ў паэтычную творчасць.

А наконт “кітайскага праекта” яна патлумачыла: ёсць у Паднябеснай “Кніга перамен”, якую яшчэ называюць там

Чжоу, І-Цзін. Старажытная кніга мудрасці ўвабрала ў сябе філасофскія ідэі, сугучныя з канфуцыянствам, даасізмам. Само ж светаўспрыманне і-цзін базуецца на гульні-вібрацыі дзвюх асноўных энергій: мужчынскай ян ды жаночай інь. Імкнучыся зберагчы каштоўныя веды, ці то стваральнікі кнігі, ці то іх вучні, паслядоўнікі прыстасавалі яе для варажбы — і стала “Кніга перамен” вельмі папулярнай. У тым ліку й за межамі Кітая. А беларуская паэтка, пэўна, упершыню ў свеце змагла выкладзі глыбокія сэнсы ўсіх 64-х кітайскіх гексаграм — беларускімі словамі. Зрабіла тое вобразна, рытмізавана, па строгах канонах зрыфмавала ў шасцірадкоўіках. Атрымалася ў яе кніга “Вечаровае веча”. Яе цяпер Людміла і Валеры хочуць выкарыстаць — дзеля ўмацавання беларуска-кітайскага культурнага сяброўства.

А іншыя вершы Людмілы Паўлікавай-Хейдаравой ужо гучаць у Сербіі. На выставе, дарэчы, яна бліжэй пазнаёмілася з Даянай Лазарэвіч, перакладчыцай з Бялграда. “Я родам з горада Шабац, вучылася на філагічным факультэце ў Бялградскім універсітэце і ў 2012-м пачала вывучаць і беларускую мову: былі ў нас курсы

на выбар, — ахвотна расказала мне па-беларуску Даяна. — У мінулым годзе была на курсах беларускай мовы ў Мінску, і цяпер у мяне тут многа сяброў: пісьменнікаў, студэнтаў, якія вывучаюць сербскую мову”. Даяну ў Беларусі ведаюць, бо яна перастварыла на сербскую мову зборнік “Вянок” Максіма Багдановіча. І выдадзена кніга, і ў Мінску, у Музеі Максіма Багдановіча летась хораша прэзентавалася. Перакладае творы іншых класікаў: Петруся Броўкі, Максіма Танка.... Цікава, што паспрыяў далучэнню дзяўчыны да беларускай культуры Іван Чарота — беларускі прафесар, доктар навук, вядомы знаўца літаратуры і культуры Сербіі. Ён, дарэчы, быў на выставе, на стэндзе Сербіі ды, пабачыўшы, што Даяна гутарыць з журналістам, прыязна ўсміхнуўся нам. Сярод сяброў-беларусаў называе Даяна пісьменнікаў Алеся Бадака, Людмілу Паўлікаву-Хейдараву, маладзейшых Юлію Алейчанку, Маргарыту Латышкевіч, журналістку Марыну Яўсейчык... Сама ж 24-гадовая паэтэса з Бялграда мае ўжо тры зборнікі паэзіі, а працуе бібліятэкарам у Дзіцячым культурным цэнтры.

Побач з Сербскім стэндам прадставіла свае выданні вядомае беларускае выдавецтва “Мастацкая літаратура”. Пра навінкі ахвотна расказвалі гасцям яго супрацоўніцы: Зоя Кустава, прадстаўніца дынастыі паэтаў Аксана Спрычан, родавыя карані якой — з Украіны. Раілі набыць новы зборнік вядомага і ў Германіі паэта Алеся Разанава — ён, дарэчы, піша і па-нямецку. А побач быў стэнд Украіны: там прэзентавалі шыкоўную кнігу “Князі Омелькович Слуцкі”. Як у нас з братамі-ўкраінцамі ўсё пераплецена! Мы ж па-сяброўску вітаемся з паэтам Віктарам Шніпам, які ў свой час вучыўся ў Літаратурным інстытуце ў Маскве, а цяпер — галоўны рэдактар “Мастацкай літаратуры”. На ўспамін, са згадкай пра сумесную працу ў часопісе “Беларусь” ўраджэнец вёскі Пугачы Валожынскага раёна падпісвае мне сваю кнігу “Пугачоўскі цырульнік”.

Вось дзеці захапіліся гульнямі на стэндзе выдавецтва “Пачатковая школа”. Колькі ўсяго цікавага! Выдаецца там і часопіс “Юныі техник и изобретатель” — беларускі пераемнік традыцый яшчэ савецкага

“ЮТ”. На яго старонках шмат парад, падказак тым, хто любіць майстраваць і нешта вынаходзіць А сярод тых, хто на “ЮТИ” працуе, і вядомы журналіст Канстанцін Сталярчук.

Тым часам песні, вершы гучаць з пляцоўкі нацыянальнага стэнда Беларусі. Гэта Беларускі саюз пісьменнікаў ушаноўвае памяць пра паэта, ураджэнца вёскі Лешніца Пухавіцкага раёна Алеся Бачылу: сёлета ў яго 100-годдзе з дня нараджэння. Падводзяцца вынікі зла-

Бублікава-Асташонак, запрашае й мяне на летнія свята паэзіі ў Лешніцу — адтуль і яна родам. Любячы сваю малую радзіму, шануюць знакамітых землякоў мясцовыя энтузіясты. Наваг групу “Лешніца” стварылі ў інтэрнэце, у сацыяльнай сетцы “Одноклассники”.

А крыху пазней яркаю, вясёлаю была прэзентацыя кнігі казак Алеся Карлюкевіча “Шубуршун и его друзья” — на стэндзе Расіі. Галоўная фішка падзеі ў тым, што аўтар-казачнік — ча-

Даяну Лазарэвіч, маладую пісьменніцу з Бялграда, у Беларусі ведаюць, бо яна пераклала на сербскую мову зборнік “Вянок” Максіма Багдановіча. Выдадзена кніга ў Мінску, у Музеі Максіма Багдановіча летась прэзентавалася

джанага саюзам літаратурнага конкурсу “Радзіма мая дарагая”, прысвечанага творцу. Многія беларусы добра ведаюць знакамітыя радкі паэта, узятыя за назву конкурсу: такая песня часта гучыць на канцэртах, па радыё. Пераможцы конкурсу атрымліваюць дыпламы. Паэты чытаюць свае вершы, для гасцей спявае паэт-песеннік Кастусь Цыбульскі. У імпрэзе паўдзельнічаў і ўнук паэта Арцём Бачыла. Потым адна з удзельніц юбілейнай імпрэзы, настаўніца Таццяна

лавек вядомы: летась стаў Міністрам інфармацыі Беларусі. На прэзентацыі Алесь Мікалаевіч прызнаўся: пісаць казкі для дзяцей — нялёгкае справа. Падзякаваў Алегу Ждану, які з душой пераклаў беларускамоўныя тэксты на рускую мову, мастачцы Алене Карповіч, супрацоўнікам беларускага выдавецтва “Беловагруп” ды вядомага маскоўскага “Планета”. Цяпер кніга ўраджэнца вёскі Цігаўкі, што ў Пухавіцкім раёне Міншчыны, распаўсюджваецца і ў Расіі.

Цікава яшчэ, што на выставе-кірмашы таленавітай мастачцы Алене Карповіч (якая прызналася на прэзентацыі, што ёй падабаецца маляваць мікрасвет...) паступіла яшчэ адна цікавая творчая прапанова, ужо з Масквы: аформіць кнігу для дзяцей, прысвечаную расійскай сталіцы. Цяпер Алене, пэўна ж, давядзецца папрацаваць і ў макрамаштабе... Зрэшты, творчым людзям — многае пад сілу. І тысячы кніг на выставе-кірмашы ў Мінску — таму сведчаннем.

Іван Ждановіч

